

Автор пречудових українських байок

2 лютого 210 років від дня народження

Євгена Гребінки

НА СКРИЖАЛІХ
NA-SKRYZHALYAH

(1812-1848)

Життя і творча діяльність Євгена Павловича Гребінки

Ім'я Євгена Гребінки насамперед асоціюється з початками нової української байки, хоч його доробок складають також й російські поезії, значна частина кількох оповідань, повістей і романів, писаних російською мовою.

Є Гребінка, як і його старші сучасники – Іван Котляревський і Григорій Квітка-Основ'яненко, уособив закономірність нової української літератури періоду виникнення й утвердження реалізму, коли її творці брали безпосередню участь і в українському, і в російському літературному процесі.

Євген Павлович Гребінка прожив всього тридцять шість років, половина яких була віддана літературі. Народився Гребінка 21 січня (2 лютого) грізного 1812 року на хуторі Убіжище, поблизу Пирятина, у родині небагатого поміщика, відставного штабс-ротмістра. Після закінчення 1831 р. Ніжинської гімназії вищих наук та служби в резервах 8-го Малоросійського козачого полку Гребінка переїздить до Петербурга. Спочатку, з лютого 1834 р., він влаштувався чиновником комісії духовних училищ, а з серпня 1835 р. поєднує канцелярську роботу з викладанням російської словесності в Дворянському полку. 1837 р. Гребінка повністю переходить на роботу в Дворянський полк, 1841 р. – в 2-1 кадетський корпус. Одночасно в інших військово-учбових закладах (Інститут корпусу військових інженерів, Морський кадетський корпус) він викладає, крім мови й літератури, мінералогію, ботаніку, зоологію, якими захоплювався ще в гімназії.

Сучасники тепло згадують Гребінку-педагога, відзначають його спокійний характер, любов до літератури, демократизм. Офіційне начальство ставилося до нього дещо стриманіше: тільки в грудні 1838 р. «за усердную службу» був всемілостивіше пожалуваний піврічним окладом а через десять років, у вересні 1848 р., його представлено до височайшої нагороди. Але Гребінка не дочекався її: 3 (15) грудня 1848 року він помер від туберкульозу вчителем 3-го роду в чині колезького радника. Згодом тіло Гребінки було перевезено на Україну й поховано в Мар'янівці, поряд з рідним Убіжищем.

Та славу Є.П. Гребінка здобув не чиновницькою службою чи педагогічною роботою, а літературною діяльністю, початки якої припадають ще на роки навчання.

Писати Гребінка почав рано. Є свідчення, що його перші літературні спроби були переважно українською мовою. Про деякі із них письменник згадує в листах 1826 р. до батьків. На цей же період припадає і єдина в спадщині Гребінки п'єса-одноактівка «В чужие сани не садись» (1827), яка тематично перегукується з комедіями Д.Фонвізіна.

Початкуючий поет здобував визнання в гімназії: наприкінці 1828 року йому доручено написати вітальні вірші до дня народження директора гімназії Д.

Ясновського, наступного року в класі він читає свій вірш «Степной курган», а згодом починає перекладати поему Пушкіна «Полтава».

З певною вірогідністю до ніжинського періоду можна віднести початок роботи над окремими байками. Так, у рік закінчення гімназії серед перших публікацій Є Гребінки, поряд з уривками перекладу пушкінської «Полтави» (Московский телеграф, 1831) та віршем «Рогдаев пир», були надруковані дві байки – «Будяк та Конопелечка» і «Пшениця» (Український альманах, 1831).

Переїзд до Петербурга позначився на літературній діяльності Є.П. Гребінки. Тут утворилася справжня ніжинська колонія, у столичних альманахах і журналах активно друкувалися однокашники Гребінки – Н. Кукольник, В. Любич-Романович, М. Прокопович, побачили світ і набули загального визнання «Вечори на хуторі близь Диканьки» М. Гоголя. Гребінка знайомиться з відомими діячами культури – О. Пушкіним, І. Криловим, О. Кольцовим, І. Тургенєвим та ін., відвідує салони, а також влаштовує літературні вечори у своєму домі.

Великою заслугою Гребінки було те, що він одним з перших звернув увагу на молодого Тараса Шевченка, тоді учня маляра, і взяв безпосередню участь в організації його викупу з кріпацтва.

1834 р. Гребінка видав збірку своїх байок «Малороссийские приказки», надрукував окремим виданням переклад пушкінської «Полтави» (1836). У 1835 р. в альманасі «Осенний вечер» з'являються перші прозові твори Гребінки «Малороссийское предание» («Страшный зверь») та «Сто сорок, пять», виходить збірка «Рассказы пирятинца» (1837).

Розпочавши 1838 р. пошуки матеріалів для збірника творів українських письменників, Гребінка за порадою Г. Квітки-Основ'яненка домовляється з А. Краєвським про видання в 1839 р. чотирьох «Литературных прибавлений» українською мовою – додатка до щойно організованих «Отечественных записок». Оскільки з різних причин видання це здійснити не пощастило, зібрані матеріали було надруковано в альманасі «Ластівка» (1841), у підготовці якого Гребінка широко спирався на допомогу Т. Шевченка. У сво. Чергу Є.П. Гребінка активно сприяв виданню першого «Кобзаря», і саме йому українська культура завдячує тим, що 1840 р., епохальна для її розвитку книга побачила світ.

Твори Гребінки й далі продовжували виходити окремими виданнями (поема «Богдан», 1843; «Путевые записки зайца», 1844), публікувалися в журналах «Отечественные записки», «Современник», «Библиотека для чтения», «Финский вестник» та альманахах «Осенний вечер», «Утренняя заря», «Новоселье», «Иллюстрированный альманах», «Физиология Петербурга» та ін. Всього Гребінка опублікував понад сорок оповідань, повістей і романів. З 1847 р. він почав друкувати зведене видання – «Романи, повести и рассказы Евгения Гребенки», яке обірмалося на восьмому томику.

У своїй літературній діяльності Гребінка пройшов значний шлях – від сентиментально-романтичних захоплень, що виявилися в «Рассказах пирятинца», до

реалістичних принципів і поетики «натуральної школи». Шлях цей був досить складний і відбивав суперечність світогляду самого письменника.

Характерною є і строкатість його петербурського оточення – від Т. Шевченка та В. Білінського до М. Греча й Н. Кукольника.

Літературну славу Гребінці принесли байки.

У процесі становлення нової української літератури, коли ще тільки визначалися шляхи її розвитку і точилася боротьба за розширення її тематичних обріїв, суспільну значимість та ідейну наснаженість, коли характерним було своєрідне співіснування, переплетення різних стильових напрямів і течій, значну роль відігравала байка – витвір поетичної фантазії народу.

На Україні вже існувала певна байкарська традиція. Байка широко побутувала в XVII-XVIII ст., наводилася в курсах риторик і поетик, включалася до перекладних збірників. Здобутки цього жанру своєрідно підсумував Г. Сковорода в «Баснях Харковських», писаних «гарною, декуди навіть граціозною прозою». І. Франко назвав Сковороду предтечею Крилова і Гребінки.

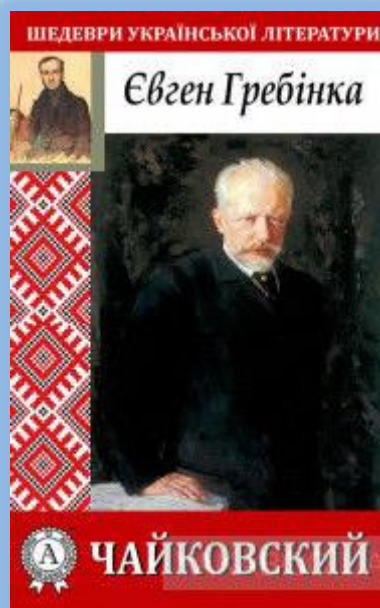
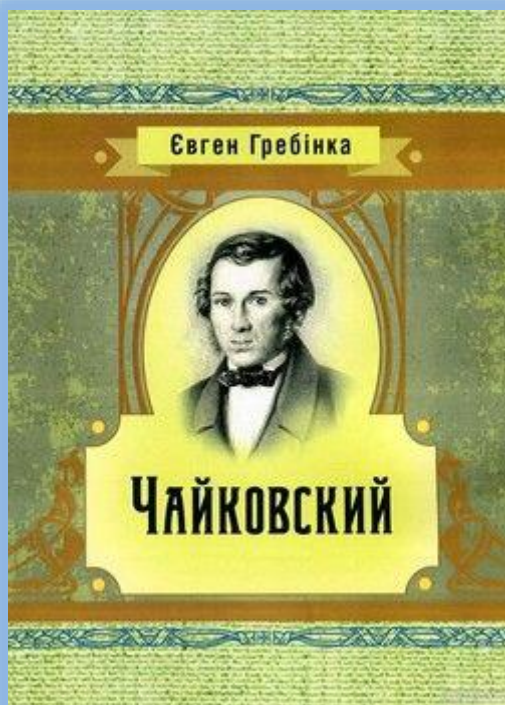
Творчому розвитку й зростанню Гребінки сприяла дружня критика й підтримка В. Білінського. Якщо перші, наслідувальні твори справедливо викликали суворі відзиви, то наступні були підтримані критиком. Високої думки про письменника був М. Некрасов, який залучив Гребінку до участі в «Физиологии Петербурга», «Иллюстрированном альманахе», в оновленому «Современнике».

Прийшовши в 40-х роках до реалізму, звільнившись від зовнішньої наслідувальності, Гребінка мав досить підстав, щоб епіграфом до своєї збірки повістей і оповідань взяти слова Кантеміра : «Знаю, что правду пишу...». Він став справжнім представником демократичного мистецтва.

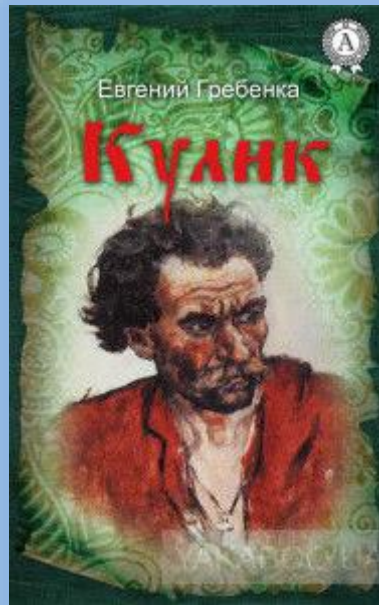
Рано обірвалося життя обдарованого і самобутнього письменника, який плідно працював в українській і російській літературах. У процесі становлення художнього реалізму він разом із своїм сучасником Г. Квіткою-Основ'яненком був серед тих, хто торував шлях Шевченку – основоположникові нового напрямку в українській літературі. Класичні байки Євгена Гребінки, його прозові твори назавжди увійшли в скарбницю вітчизняної культури.

*З книги : Є. Гребінка. Л. Глібов. Вибране. –
Донецьк: Донбас, 2007*

Книги Є. Гребінки

«Чайковський» Євгена Гребінки — це історичний роман, у якому автор опоетизовує «Запорозьку Січ», у героїчних тонах змальовує минуле. Мужніми і хоробрими постають рядові козаки-патріоти Микита Прихвостень та Касян. Романтизує твір і любовна лінія — кохання Марини і Олексія. Твір належить до найкращих зразків російськомовної прози Євгена Гребінки поруч з романом «Доктор», повістями «Кулик», «Ніжинський полковник Золотаренко» тощо.

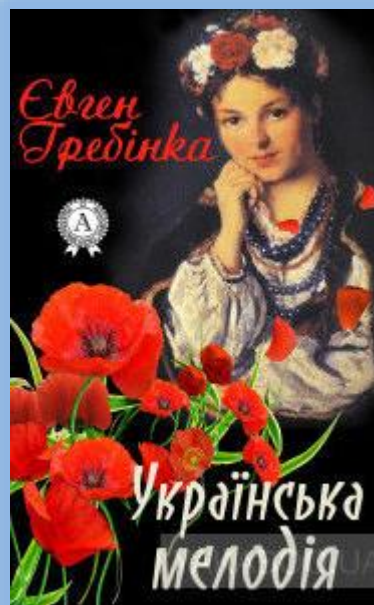
Особливе місце у спадщині Гребінки займає повість «Кулик»(1841), присвячена гострому питанню- кріпосництву. Твір став кращим взірцем тодішньої реалістичної прози. За словами сучасників твір показав, що талант Гребінки стверджується, а гуманістичне в його повістях починає панувати над комічним.

Підібрані байки та вірші Є. Гребінки видані і рекомендовані для дитячого читання

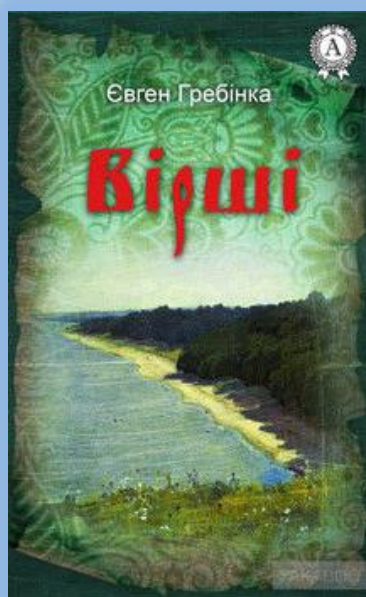
Збірка Євгена Гребінки (1812–1848) вміщує кілька українських ліричних поезій, що виникли на ґрунті народної творчості (“Човен” (1833), “Українська мелодія”) та російський вірш “Очи черные”.

Мати, піклуючись про подальшу щасливу долю своєї дочки, переконує її в тому, щоб вона якомога швидше виходила заміж. Власну думку жінка мотивує тим, що вже стала старою і незабаром може померти. Молодиця підкоряється наказу матері, погоджуючись на шлюб, і раптом чинить самогубство. Мати оплакує передчасну смерть дочки, звинувачуючи себе у трагедії, що сталася.

До книги ввійшли найкращі байки, які відтворюють народну мораль, народні погляди на життя, на правду і кривду. Поет засуджує несправедливість класового суспільства, висміює здирство, хабарництво царських чиновників, виступає проти свавілля панів-кріпосників, викриває несправедливість царського суду. Типова з цього погляду відома байка «Ведмежий суд». Лисичка звинувачує вола у тому, що він на панській винниці пив, як мошенник, брагу, їв сіно, і овес, і сіль.

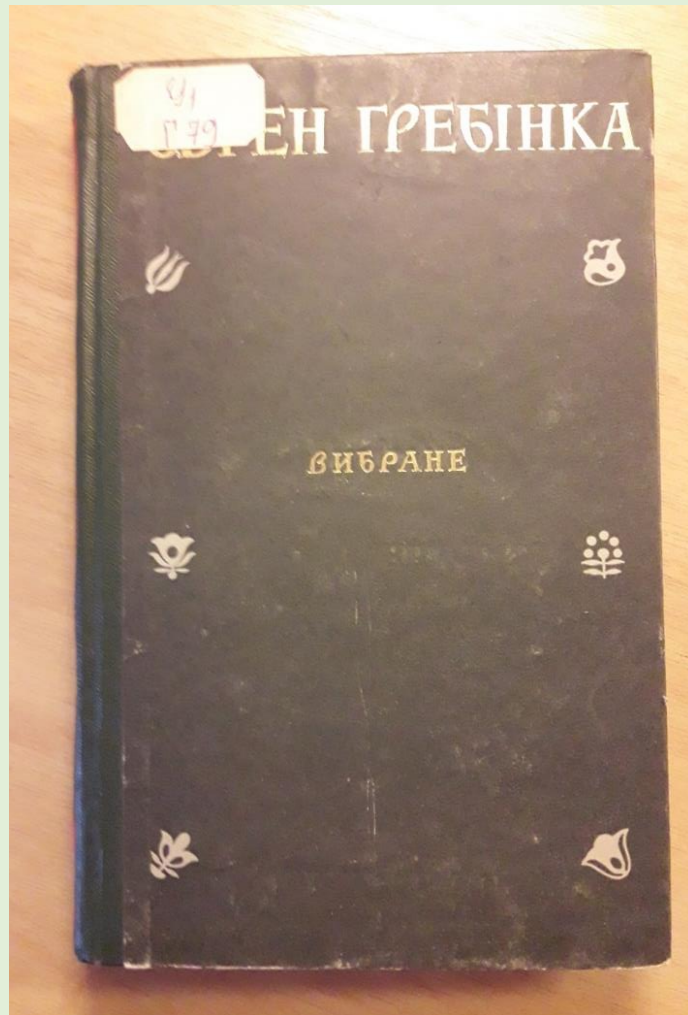

До книги ввійшли найкращі зразки з творчої спадщини відомого українського письменника — вірші українською та російською мовами.

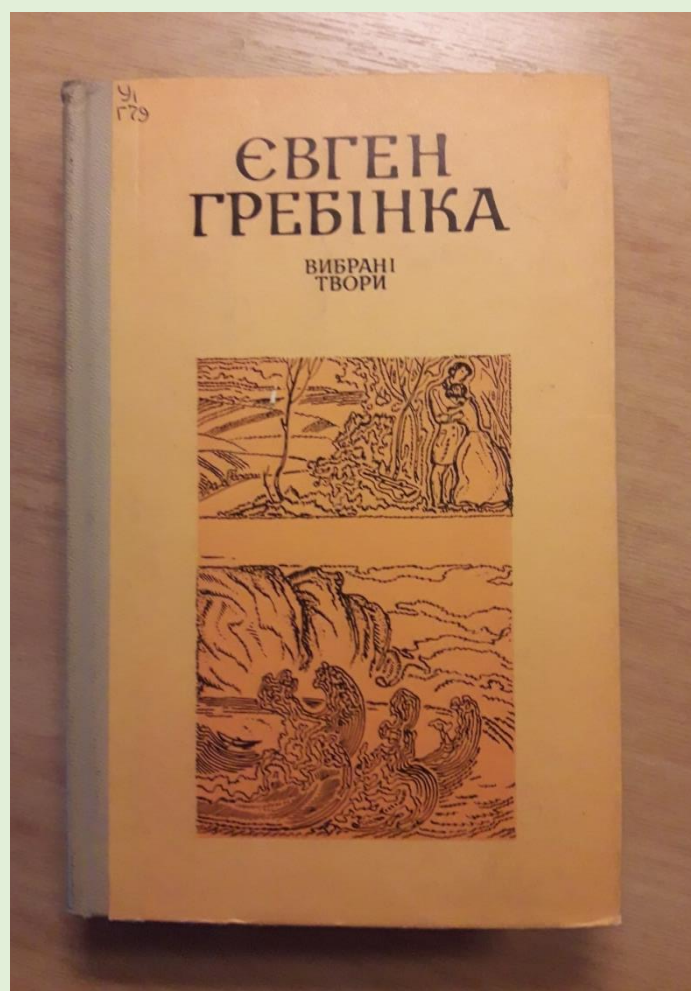
Книги Є. Гребінки, які зберігаються у фонді ОІППО

*Шановні читачі! Нехай Вас не засмучує вигляд книг та їхній
поважний вік.*

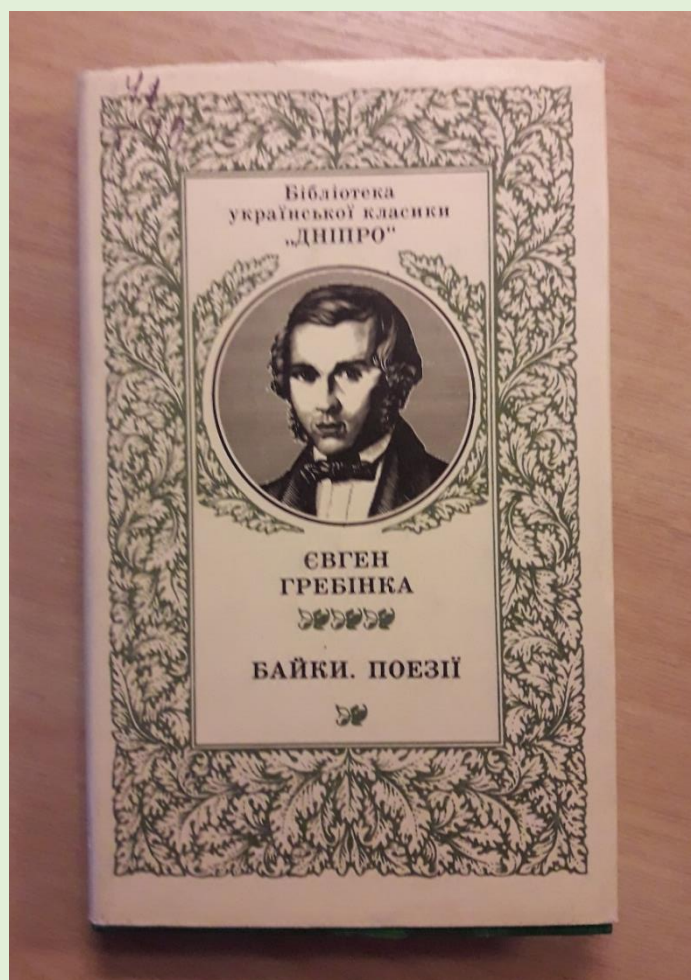
*Часткова зношеність книги – це ознака її популярності та
попиту.*

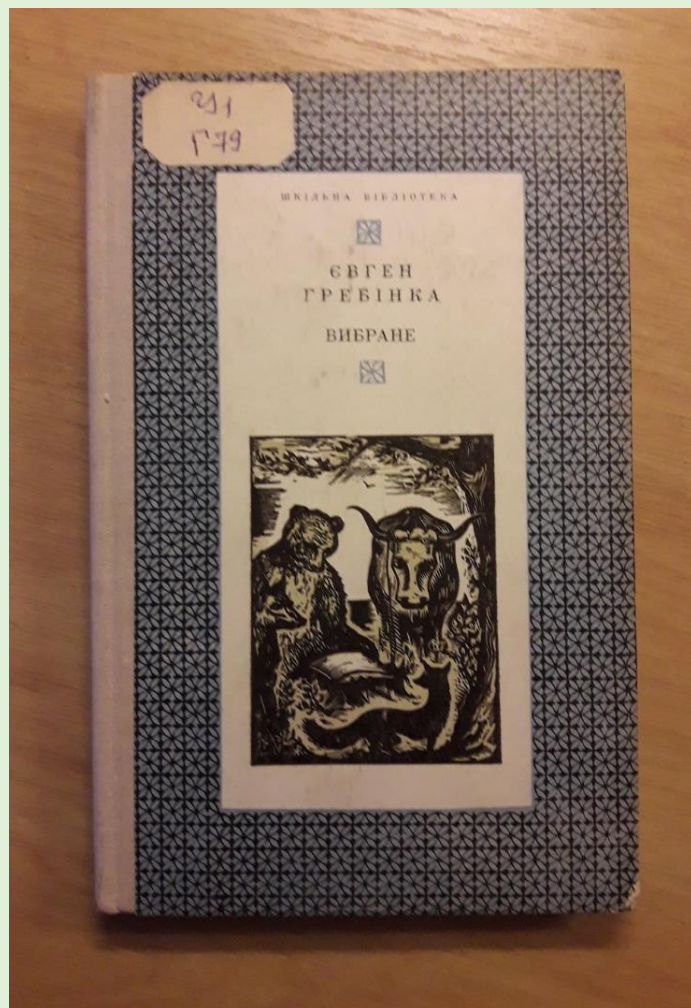
Гребінка Є. Вибране : байки, поезії, повісті/ Євген Павлович Гребінка. – Вступ.
стаття С. Зубков. – К.: вид-во художньої літератури, 1961.- 373 с.

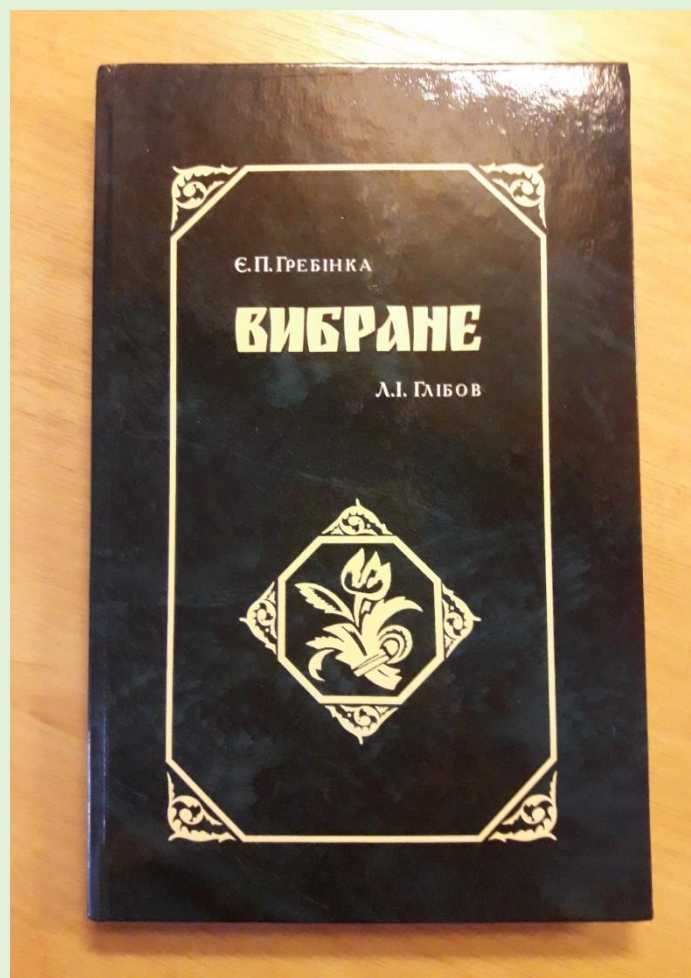
Гребінка Є. Вибрані твори : байки, лірика (українські поезії, російські поезії), прозові твори / Євген Гребінка.- Вступ. стаття С. Зубков. – К.: Дніпро. 1976.-532 с.

Гребінка Є. Байки. Поезії / Євген Гребінка.- Передм. С. Зубков. – К.: Дніпро. 1990. - 247 с.: іл.

Гребінка Є. Вибране : байки, поезії, проза / Євген Гребінка. – К.: Музична Україна, 1976. -224 с.

Гребінка Є. Глібов Л. Вибране: байки, поезії, переклади. – Донецьк: Донбас, 2007.- 192 с.: 8 листів ілюстр.

Бібліотека ОІППО

лютий 2022